

EATR1: Niityt ja muut laidunalueiden luontotyypit (perinnebiotoopit)

Mikko Kuusinen & Martina Reinikainen, ympäristöministeriö
(valokuvat: M.R.)



VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Luontotyypit

- 1630 Merenrantaniityt
- 4030 Kuivat nummet
- 6150 Karut tunturiniityt ALP
- 6510 Karut tunturiniityt BOR
- 6210 Kuivat niityt ja pensaikot kalkkipitoisella alustalla (tärkeät orkidea-alueet)
- 6230 Runsaslajiset jäkkiniityt
- 6270 Runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt
- 6280 Alvarit ja kalkkivaikutteiset kalliokedot
- 6410 Siniheinäniityt
- 6510 Alavat niitetyt niityt
- 6530 Lehdessä- ja vesaniityt
- 9070 Hakamaat ja kaskilaitumet



Kaikki ryhmän käsittelemät luontotyypit luokassa epäsuotuisa, huono (paitsi karut tunturiniityt)

Suojelutaso on luokiteltu neljään luokkaan

Suojelutaso	Luokka
suotuisa	FV
epäsuotuisa riittämätön	U1
epäsuotuisa huono	U2
ei tiedossa, jätetty arvioimatta	XX

Lisäksi on ollut käytössä kehityssuuntaa kuvaava määrite heikkenevä (–), vakaa (=), paraneva (+) tai tilanne ei tiedossa (x).

Luontotyyppin nimi	Suojelutaso	Nykyinen pinta-ala, km2	1995 pinta-ala, km2	FRA suojelutaso-arvioinnissa, km2	Ennallistamisen tavoitetaso - ehdotus	Palautettava pinta-ala, km2
Merenrantaniityt	U2+	79	59	570	90-285	11-206
Kuivat nummet	U2=	17	8,3	70	30	13
Karut tunturiniityt ALP	FV=	204	60-210	204	204	0
Karut tunturiniityt BOR	FV=	0,5	2	0,5	0,5	0
Kuivat niityt ja pensaikot kalkkipit. al.	U2=	1,4	1,4	3	2	0,6
Runsaslajiset jäkkiniityt	U2=	0,5	0,5	10,5	1	0,5
Runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt	U2=	20	42	204	60	40
Alvarit ja kalkkivaikutteiset kalliokedot	U2=	1	1,2	1,2	1,2	0,2
Siniheinäniityt	U2=	0,3	1,6	1,6	1,6	1,3
Alavat niitetyt niityt	U2=	0,6	0,7	130	1-30	0,4-29,4
Lehdes- ja vesaniityt	U2-	1,1	2,4	3	3	1,9
Hakamaat ja kaskilaitumet	U2=	40	79	4000	100	60
YHTEENSÄ		365	293-443	5 197	494-718	129-353

Tärkeimmät uhat ja paineet

- Umpeenkasvu, hoidon päättyminen
- Rehevöityminen
- Typpilaskeuma
- Metsittäminen
- Rakentaminen
- Vieraslajit
- Ilmastonmuutos
- Pellonraivaus
- Ruovikoituminen, vesien rehevöityminen



Palauttamistarve (koonti)

- Pienryhmä 3:n ehdottamissa tavoiteluvuissa on huomioitu:
 - ekologisista lähtökohdista lasketut FRA-luvut
 - luontotyyppien 1995 pinta-alat
 - pinta-alan lisäämisen toteutettavuus
- Perinnebiotooppeihin sisältyy aiemmin Suomessa **hyvin laaja-alaisia**, mutta nykyään harvinaisia ja toteutuksen kannalta haasteellisia luontotyypejä
- Kaikkien luontotyyppien suojelutaso on huono (paitsi karut tunturiniityt), joten pinta-alan lisääminen on kaikkien luontotyyppien suojelutason parantamiseksi välttämätöntä
- Arvot kuvastavat sitä, miten haasteellista hoito tällä hetkellä on. Toisaalta ennallistamissuunnitelman aikajänne on pitkä, ja toimenpiteiden toteutuessa tilanne voi muuttua
- Merenrantaniittyjen ja nummien nykypinta-ala on suurempi kuin 1995 pinta-ala ja tällöin on huomioitava, että tavoitetaso ei voi olla nykypinta-alaa pienempi, varsinkin kun luontotyyppien suojelutaso on huono

Luontotyyppin nimi	Kokonais-pinta-ala, km2	Ei-hyvä pinta-ala, km2	Tuntemattomassa tilassa km2	Ennallista-minen 2030 mennessä, km2 (30%)	Ennallistaminen Natura km2 (puuttuu uusi arvio Ahvenanmaa)	Ennallistaminen 2040 mennessä, km2 (60%)	Ennallistminen 2050 mennessä, km2 (90%)
Merenrantaniityt	79	8,5	3	3	6,65	2,15	2,5
Kuivat nummet	17	1,6	5,8	1	1,51	0,22	0,22
Karut tunturiniityt ALP	204	1	0	0	0	0	0,9
Karut tunturiniityt BOR	0,5	0	0	0	0	0	0
Kuivat niityt ja pensaikot kalkkipit. al.	1,4	0,02	1,12	0,02	0,02	0	0
Runsaslajiset jäkkiniityt	0,5	0,01	0,28	0,003	0,003	0,003	0,003
Runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt	20	2	10	1	0,99	0,4	0,4
Alvarit ja kalkkivaikutteiset kalliokedot	1	0,02	0,75	0,02	0,02	0	0
Siniheinäniityt	0,3	0	0,27	0	0,0004	0	0
Alavat niitetyt niityt	0,6	0,02	0	0,006	0	0,006	0,006
Lehdes- ja vesaniityt	1,1	0,2	0,17	0,18	0,01	0	0
Hakamaat ja kaskilaitumet	40	6	6	2,5	1,97	1,4	1,5
YHTEENSÄ		19,37		7,729		4,179	5,529

Nykyisten hoidossa olevien perinnebiotooppikohteiden hoidon jatkaminen ja jatkuvuuden turvaaminen

- Maatalouden tukijärjestelmien kannusteet ja niiden kehittäminen avainasemassa
- Lisäksi tarpeen kehittää muita ohjaus- ja tukikeinoja, kuten kansallisia tukijärjestelmiä (esim. luonnonsuojelulain mukainen tuki), yritysten (esimerkiksi Fingridin perinneympäristöjen hoidon tuki) ja kuntien sekä muiden yhteisöjen rahoitusmekanismeja
- Yksityisen rahoituksen lisääminen



Jatkuvassa hoidossa olevan perinnebiotooppien pinta-alan kasvattaminen umpeenkasvaneilla ja uusilla kohteilla kunnostusraivauksilla

- Helmi-ohjelman toiminnan sekä muiden kansallisten tukijärjestelmien jatkuminen ja kehittäminen (esim. muinaisjäännösten hoitoavustus)
- Maatalouden tukijärjestelmien kannusteet ja niiden kehittäminen (esimerkiksi ns. niittypeltojen hoito)
- Lisäksi tarvitaan talkotoiminnan kehittämistä
- Potentiaaliset palautettavat alueet osittain samoja kuin muiden ennallistamis- ja ilmastotoimien alueet, esim. metsittäminen. Kohdennetaan perinnebiotooppien lisäys alueille, joilla niillä saadaan suurin hyöty, esim. olemassa olevien perinnebiotooppien läheisyydessä
- Myös voimalinjojen alaiset alueet ovat potentiaalisia uusia kohteita



Laidunnuksen edellytysten turvaaminen perinnebiotoopeilla

- Karjatalouden kannattavuuden turvaaminen ja luonnonlaidunnuksen edistäminen, luonnonlaidunlihan tuotannon kannattavuuden lisääminen
- Petovahingot haasteena etenkin lammastaloudessa

-> Laidunnuksen lisäämistä käsitellään teemaryhmässä 4 (maatalousympäristöt ja pölyttäjäkannat)



Niittämällä hoidetun pinta- alan lisääminen perinnebiotoopeilla

- Maisemarakenteen monipuolistaminen (esim. laidunnettu ja niitetty ala vierekkäin)
- Tärkeä toimenpide pölyttäjien ja muun niitosta hyötyvän lajiston elvyttämiseksi
- Tarkoittaa sekä uusia laajempia niittokohteita (alavat niitetyt niityt) ja pienialaisia erityisen arvokkaita kohteita, joille laidunnusta ei voi järjestää (esim. kalkkivaikutteiset)



Muita toimenpide-ehdotuksia

- Perinnebiotooppien hoidon ja kunnostuksen neuvonta ja yhteistyö
- Jatkuvaa hoitoa täydentävien hoitotoimenpiteiden lisääminen ja hoidon laadun parantaminen perinnebiotoopeilla
- Vieraslajien torjuminen
- Lehdes- ja vesaniittyjen hoidon turvaaminen
- Perinnebiotooppien huomioiminen maankäytössä.
- (Uuselinympäristöjen hoito perinnebiotooppilajiston elinympäristönä)

Perinnebiotooppien hoidon rahoitus

- Helmi-elinympäristöohjelmassa tehdään ensisijaisesti peruskunnostuksia pitkään hoitamatta olleilla kohteilla sekä toimia uhanalaisten lajien turvaamiseksi (yksityisomisteiset maat: ELYt luonnonsuojelulain mukainen tuki, valtion maat: Metsähallituksen Luontopalvelut)
- Jatkuvan hoidon tärkein rahoituskanava on maatalouden ympäristösopimukset. Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maisemanhoidon ympäristönhoitosopimus on yksi Suomen CAP-suunnitelman luonnon monimuotoisuutta edistävästä toimenpiteistä. Ympäristönhoitosopimus voidaan tehdä perinnebiotoopille sekä luonnonlaitumille, joilla on tavanomaisuudesta poikkeavia maatalousluonnon luontoarvoja
- Hoitoa rahoitetaan ja järjestetään myös muun muassa kuntien, järjestöjen, vapaaehtoistyön ym. kautta
- Perinnebiotoopeilla palauttamisella ja ennallistamisella on kiire. Tila on huono, paljon uhanalaisia lajeja ja muutokset tapahtuvat nopeasti. Toimenpiteet muuttuvat vaikeammiksi ja kalliimmiksi, kun tila heikkenee

Palauttamisen kustannuksia

- Hyvin karkealla € / ha –laskennalla niittyjen:
 - Kunnostusraivaus 12 890 ha – 35 290 ha x 2 050 €/ha = **26,4 M€ - 72,3 M€**
 - Aitaaminen, sähkö 12 890 ha – 35 290 ha x 1 944* €/ha = **25,1 M€ - 68,6 M€**
- Hyvin teoreettinen laskelma, koska osa palautettavasta alasta on hoidossa (voi hoidon myötä muuttua direktiiviluontotyyppiä, esim. runsaslajiseksi kuiviksi ja tuoreiksi niityiksi), toisaalta esimerkiksi uusiin laidunkohteisiin sisältyy kunnostusala, joka ei lukeudu direktiiviluontotyyppiä. Huomioitava myös kohteiden eri kunnostustarpeet ja hintatason mahdolliset muutokset nykytilanteeseen.
- Lähtökohtana toteutettujen toimenpiteiden keskiarvohinnoittelu 2021 (kyselytulos MH + ELY-keskukset Helmi-ohjelmassa).
- Arvio ei sisällä inventointia, suunnittelua, neuvottelua, ohjausta, hankintaa ym. hallinnollista työtä.

* Kaikki aitaamisen työkulut, voi sisältää entisen aidan purkamisen, sähkölangat

Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maisemanhoidon ympäristönhoitosopimus



Taulukko 2. Lohkolle tai lohkon osalle voi hakea kerran sopimuskauden aikana korvausta kunnostusraivaukseen, aitaamiseen ja petoaitauksen tekemiseen.

Toimenpide	Korvaustaso € / hehtaari
Kunnostusraivaus	450
Aitaaminen	1 500
Petoaitaus	2 400

Lähde: <https://www.ruokavirasto.fi/tuet/maatalous/peltotuet/maatalousluonnon-ja-maiseman-hoitosopimus/sopimusehdot-maatalousluonnon-monimuotoisuuden-ja-maiseman-hoito/sopimusehdot-maatalousluonnon-monimuotoisuuden-ja-maiseman-hoito-2025/>

Jatkuvan hoidon kustannuksista

- Karkea arvio lisäisen pinta-alan jatkuva hoito: 12 890 ha – 35 290 ha x 600 €/ha/vuosi = **7,7 M€ - 21,2 M€**
- Hyvin teoreettinen laskelma, koska osa palautettavasta alasta on hoidossa (voi hoidon myötä muuttua direktiiviluontotyyppiä, esim. runsaslajiseksi kuiviksi ja tuoreiksi niityiksi), toisaalta esimerkiksi uusiin laidunkohteisiin sisältyy kunnostusala, joka ei lukeudu direktiiviluontotyyppiä
- Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito 1.1.2026 alkaen:
 - Hoito (valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaaksi luokiteltu perinnebiotooppi) 650 € / ha / vuosi
 - Hoito (muut sopimusalueet) 550 € / ha / vuosi
- Ruovikon niitto Helmi-ohjelmassa 570 € / ha /vuosi (vrt. yksittäinen pieni lajikohte n. 9 300 € / ha) *

* Lähtökohtana toteutettujen toimenpiteiden keskiarvohinnoittelu 2021 (kyselytulos MHLP + ELY-keskukset Helmi-ohjelmassa).

Vahva kytkös teemaryhmän 4 (maatalousympäristöt ja pölyttäjäkannat) indikaattoreihin

- Kansallinen pölyttäjästrategia ja toimenpidesuunnitelma 2022: ”Uhanalaisissa pölyttäjissä on **eniten perinnebiotooppien sekä muiden niittyjen ja ketojen**, mutta myös metsäympäristöjen (etenkin paahdealueiden) **lajistoa. Useimmiten uhanalaisuuden pääasiallisena syynä on erilaisten niittyjen ja muiden avointen elinympäristöjen umpeenkasvu.** Tämä on keskeisin syy etenkin mesipistiäisten ja perhosten uhanalaistumiseen. Tämän ohella avointen paahdealueiden ja metsänreunojen sekä lahopuun väheneminen ovat vähentäneet monia kovakuoriaisia ja mesipistiäisiä metsäympäristöissä.”
- Osin myös:
 - **Niittyperhosindeksin** lajeista niitty- ja hohtosinisiipi. Keltaniittyperhonen on hyvin harvinainen ja pääosa nykyesiintymistä uuselinympäristöissä
 - Laidunnus hyödyttää monia **lintuindeksin** lajeja



Kiitos!